

Sporen van Transcendentie

9

Petra Bolhuis
Maieutiek voorjaar
2021

1

Vorbij de metafysica

- Kolakowski geeft het probleem aan dat **het Absolute** en **het ik** verdwenen zijn als laatste grond der dingen.
- Met andere woorden achter elke zekerstelling is weer een vraag naar wat daarachter dan is of kan zijn. Het levert oneindige regressie op, of contingentie.

2

Grenzen aan de metafysica

- Het kennen van 'het ding an sich' is onmogelijk,
- Het formele denken is niet vruchtbaar,
- Metafysica kan alleen bestaan als existentiefilosofie.

3

Immanent en transcendent

Transcendent betekent iets buiten de wereld van ons bewustzijn/waarnemen. Immanent is wat in de wereld /ons bewustzijn aanwezig is. (Spinoza, God= natuur en Hegel met zijn Geest die de wereld schept en daarin aanwezig is.)

Sporen van Transcendentie suggereert dat delen van het transcendente immanent zijn in het bewustzijn of in de wereld.

4

Jaspers zoekt ruimte

"Het zijn kan in geen weten, dat zich tot de voorwerpelijk-immanente wereld beperkt, verworven worden." (blz. 81) Transcendentie kan niet meer rusten op een speculatieve metafysica die boven- of buiten wereldlijke systemen kent die op de verschijnselen van alle dag worden toegepast. Wetenschap heeft dat systeem onttoverd en nu moeten we door naar een nieuwe metafysica.

5

Schipbreuk

Metafysica was ooit een aan de werkelijkheid zingevende zekerheid die dogmatisch kon worden opgelegd. In de bevrijding van deze dogmatisch kwam de wetenschap in een positie dat zij nieuwe zekerheid kon bieden. (Comte en de analytische filosofie van Russell) Maar vandaag de dag heeft ook die zekerheid schipbreuk geleden.

6

Arendt, Habermas, Neiman

Een aantal denkers sluit aan bij Jaspers idee van openheid, maar kiezen expliciet voor een wending naar het politieke bestaan van mensen in de gemeenschap.

Arendt wil ruimte voor de pluraliteit en nataliteit, Habermas gaat de theorie van het communicatieve handelen schrijven en de machtsvrije discussie neerzetten en Neiman pleit voor nieuw idealisme.

Transcendentie_Maieutiek_college_9

7

Wending van existentie naar politiek

Hoe zinvol deze politieke ruimte ook is, het is belangrijk om naast de politiek plaats in te ruimen voor transcendentie. Politieke stellingnames zijn belangrijk en kunnen handen en voeten geven aan wat je als chiffrer ziet. Maar in het politieke staat uiteindelijk effectiviteit voorop. Dus niet ruimte, vertraging en openstaan naar, maar strategie en doelgerichtheid.

Transcendentie_Maieutiek_college_9

8

Transcendentie

Het lezen van chiffrer valt wellicht het meest samen met wat Arendt denken en verruimde denkwijze noemt. Dat is in jezelf, langzaam, niet op effectiviteit gericht en niet te verantwoorden met doelen of kennis.

Je laat je raken, staat open naar en luistert. Er komt iets van buitenaf wat je raakt, wat je verder brengt, of voorlopig alleen maar buiten jezelf. Maar als je in jezelf niet verder komt is dat ook een opening.

(zie ook college 8 II y a)

Transcendentie_Maieutiek_college_9

9

Chiffrer

De schipbreuk van kennis en zelfkennis heeft iets externs nodig om verder te komen. De openheid kan luisteren naar je onbewuste of je intuïtie zijn, maar voor Jaspers is het een gegeven dat er iets buiten je is waar je je voor openstelt. Dat toont zich in chiffrer. Wat hoor je dan tot je spreken in die geheimtaal? Religies zullen het beschrijven als God, anderen als geesten, natuur of energievelden, misschien is het wel de materialiteit zelf, maar dan niet beperkt tot die materie die wij kunnen kennen met ons verstand.

Transcendentie_Maieutiek_college_9

10

Negatieve metafysica

Metafysica als aan de mogelijke existentie appellerende filosofie (...) tussen wereld, existentie en transcendentie als positieve noties enerzijds, en begrenzing en schipbreuk als negatieve noties anderzijds, ontstaat zo een vrije levensruimte die uitgedrukt wordt in mogelijke existentie. (...) een negatieve metafysica, waarin het duidelijke niet-weten van absoluut zijn betekent dat de denker probeert de transcendentie in de gegeven chiffrer op het spoor te komen(...) (83/84)

Transcendentie_Maieutiek_college_9

11

Menselijke waardigheid

Jaspers kiest voor wijsgerig geloof. Wijsgerig want er wordt (naar vermogen) een redelijke verantwoording gevraagd. Geloof omdat het over de grenzen van de rationaliteit heengaat.

“Adeldom verplicht. Die adeldom lijkt op paradoxale wijze precies in de schipbreuk te liggen, die de mens telkens opnieuw te lijden heeft om zijn waardigheid en authenticiteit niet te verliezen in en aanpassing aan de wereldse maatstaven.”(85/86)

Transcendentie_Maieutiek_college_9

12